

Soạn bài Vợ chồng A Phủ (Tô Hoài) - Ngữ văn lớp 12

Câu 1. Tìm hiểu số phận, tính cách nhân vật Mị qua:

- Cảnh ngộ bị bắt về làm dâu gạt nợ, cuộc sống bị đày đọa tủi cực ở nhà thống lí Pá Tra.
- Diễn biến tâm trạng và hành động.

Trả lời:

a. Cảnh ngộ của nhân vật Mị:

- Mị là con dâu gạt nợ của nhà Thống lí: cha mẹ nghèo, không trả được nợ (món nợ từ ngày cưới, lớn dần lên vì nặng lãi), Mị làm dâu gạt nợ cho cha mẹ.
- Mị chỉ biết làm những công việc mà quanh năm ngày tháng làm đi làm lại, làm không ngưng nghỉ. Con trâu con ngựa nó còn có lúc đứng gãi chân nhai cỏ chứ đàn bà nhà này thì làm không nghỉ tay.
- Mị sống trong một căn phòng chỉ có một ô vuông bằng bàn tay để nhìn ra ngoài cũng không thể biết được trời nắng hay mưa chỉ biết thấy mờ mờ trắng trắng.

b. Tâm trạng và hành động của Mị

Trong Mị có một sức sống tiềm tàng vẫn luôn âm ỉ, đó là khát vọng tự do, khát vọng hạnh phúc đâu còn tự phát và bản năng. Khát vọng đó rất mãnh liệt và khi có cơ hội sẽ bùng phát.

- Sức sống tiềm tàng trong nhân vật Mị:

+ Đâu đó trong cõi sâu tâm hồn người đàn bà câm lặng vì cơ cực, khổ đau ấy vẫn tiềm tàng một cô Mị ngày xưa, một cô Mị trẻ đẹp như đoá hoa rừng đầy sức sống, một người con gái trẻ trung giàu đức hiếu thảo. Ngày ấy, tâm hồn yêu đời của Mị được gửi vào tiếng sáo: "*Mị thổi sáo giỏi, thổi lá cũng hay như thổi sáo*".

+ Ở Mị, khát vọng tình yêu tự do luôn luôn mãnh liệt. Nếu không bị bắt làm con dâu gạt nợ, khát vọng của Mị sẽ trở thành hiện thực bởi "*trai đến đứng hẳn cả chân vách đầu buồng Mị*", Mị đã từng hồi hộp khi nghe tiếng gõ cửa của người yêu. Mị đã bước theo khát vọng của tình yêu nhưng không ngờ sớm rơi vào cạm bẫy.

+ Bị bắt về nhà thống lí, Mị định tự tử. Mị tìm đến cái chết chính là cách phản kháng duy nhất của một con người có sức sống tiềm tàng mà không thể làm khác trong hoàn cảnh ấy: "*Mấy tháng ròng đêm nào Mị cũng khóc*". Mị trốn về nhà cầm theo một nắm lá ngón. Chính khát vọng được sống một con người đúng nghĩa khiến Mị không chấp nhận cuộc sống bị chà đạp, bị đối xử bất công như một con vật.

Soạn bài Vợ chồng A Phủ (Tô Hoài) - Ngữ văn lớp 12

Tất cả những phẩm chất trên đây sẽ là tiền đề, là cơ sở cho sự trỗi dậy của Mị sau này. Chế độ phong kiến nghiệt ngã cùng với tư tưởng thần quyền có thể giết chết mọi ước mơ, khát vọng, làm tê liệt cả ý thức lẫn cảm xúc con người nhưng từ trong sâu thẳm, bản chất người vẫn luôn tiềm ẩn và chắc chắn nếu có cơ hội sẽ thức dậy, bùng lên.

- Sự trỗi dậy của lòng ham sống và khát vọng hạnh phúc ở Mị:

Những yếu tố tác động đến sự hồi sinh của Mị:

+ "*Những chiếc váy hoa đã đem phơi trên mỏm đá, xòe như bướm sặc sỡ, hoa thuốc phiện vừa nở trắng lại đổi ra màu đỏ au, đỏ thắm rồi sang màu tím man mác*".

+ "*Đám trẻ đợi tết chơi quay cười ầm trên sân chơi trước nhà*"

+ Rượu là chất xúc tác trực tiếp để tâm hồn yêu đời, khát sống của Mị trỗi dậy: "*Mị đã lấy hũ rượu uống ừng ực từng bát một*". Mị vừa như uống cho hả giận vừa như uống hận, nuốt hận. Hơi men đã dìu tâm hồn Mị theo tiếng sáo.

+ Trong đoạn diễn tả tâm trạng hồi sinh của Mị, tiếng sáo có một vai trò đặc biệt quan trọng.

"Mị nghe tiếng sáo vọng lại, thiết tha, bồi hồi. Mị ngòai nhắm thắm bài hát của người đang hỏi". "Ngày trước Mị thổi sáo giỏi... Mị uốn chiếc lá trên môi, thổi lá cũng như thổi sáo", "Tai Mị vang tiếng gọi bạn đầu làng", "mà tiếng sáo gọi bạn yêu vẫn lừng lơ bay ngoài đường", "Mị vẫn nghe tiếng sáo đưa Mị đi theo những cuộc chơi, những đám chơi", "trong đầu Mị rập rờn tiếng sáo"...

- Diễn biến tâm trạng Mị trong đêm tình mùa xuân:

+ Dấu hiệu đầu tiên của việc sống lại đó là Mị nhớ lại quá khứ, nhớ về hạnh phúc ngắn ngủi trong cuộc đời tuổi trẻ của mình và niềm ham sống trở lại: "*Mị còn phơi phơi trở lại, lòng đột nhiên vui sướng như những đêm đến ngày trước*". "*Mị còn trẻ lắm. Mị vẫn còn trẻ lắm. Mị muốn đi chơi*". Mị đã ý thức được tình cảnh đau xót của mình: "*Nếu có nắm lá ngón trong tay Mị sẽ ăn cho chết*"...

+ Từ những sôi sục trong tâm tư đã dẫn Mị tới hành động "*lấy ống mỡ xắn một miếng bỏ thêm vào đĩa dầu*". Mị muốn thấp lên ánh sáng cho căn phòng bấy lâu chỉ là bóng tối. Mị muốn thấp lên ánh sáng cho cuộc đời tăm tối của mình.

+ Hành động này đẩy tới hành động tiếp theo: Mị "*quấn tóc lại, với tay lấy cái váy hoa vắt ở phía trong vách*".

+ Mị đang chuẩn bị sẵn sửa để đi chơi nhưng rồi bị A Sử cấm không cho đi, hấn cột Mị vào nhà cột cả tóc lên khiến Mị không ngẩng đầu lên được đó là một hành động mất hết

Soạn bài Vợ chồng A Phủ (Tô Hoài) - Ngữ văn lớp 12

nhân tính, Mị vẫn đang du mình trong đêm xuân nhưng tiếng ngựa ngoài kia làm cho Mị tỉnh giấc, nàng đã trở lại với hiện tại, một hiện tại đau khổ và phải chịu đau thương cả về thể xác lẫn tinh thần.

c. Tâm trạng và hành động của Mị trong hoàn cảnh cởi trói cứu A Phủ và chạy trốn theo A Phủ.

- Diễn biến tâm lí trong đêm đông:

+ Trước cảnh A Phủ bị trói, ban đầu Mị hoàn toàn vô cảm: "*Mị vẫn thản nhiên thổi lửa hơ tay*", vì những cảnh tượng ấy đã diễn ra trong nhà Thống lí thường xuyên.

+ Nhưng "*Mị lé mắt trông sang... một dòng nước mắt lấp lánh bò xuống hai hõm má đã xám đen lại*", giọt nước mắt tuyệt vọng của A Phủ đã giúp Mị nhớ lại mình, nhận ra mình, xót xa cho mình và thương người đồng cảnh. Lòng thương người trắc ẩn và tình giai cấp đã khiến Mị có hành động mạnh bạo: cắt dây cởi trói cứu A Phủ.

+ Hệ quả tất yếu là Mị phải chạy trốn theo A Phủ, vì Mị biết: "ở đây thì chết mất".

+ Cắt dây cởi trói cứu A Phủ và cùng A Phủ chạy trốn khỏi Hồng Ngài của Mị là hành động vùng dậy tự phát của người nô lệ miền núi cao Tây Bắc, phản ứng lại đối với sự cai trị tàn bạo của bọn thống trị, nhằm mục đích tự giải phóng.

Câu 2. Ấn tượng về tính cách nhân vật A Phủ. Bút pháp của nhà văn khi miêu tả Mị và nhân vật A Phủ có gì khác nhau.

Trả lời:

a. Tính cách nhân vật A Phủ qua các tình huống:

- A Phủ mang tính cách ham chuộng tự do, một sức sống mãnh liệt, một tài năng lao động đáng quý: "*biết đúc lưỡi, đúc cuốc, cày giỏi và đi săn bò tót rất bạo*". A Phủ là đứa con của núi rừng, tự do, hồn nhiên, chất phác.

- A Phủ là một người mạnh mẽ, gan góc: "*chạy vụt ra, vung tay ném con quay, xộc tới, nắm cái vòng cổ, kéo, xé, đánh tới tấp*". Hành động mạnh mẽ, quyết liệt ấy đã bộc lộ lòng căm thù kẻ cậy thế hống hách, yêu chuộng công lí và tính cách can trường, bất khuất.

- Cuộc xử kiện diễn ra trong khói thuốc phiện mù mịt tuôn ra các lỗ cửa sổ như khói bếp. "*Người thì đánh, người thì quỳ lạy, kẻ lẻ, chửi bới. Xong lần lượt đánh, kẻ, chửi, lại hút. Cứ thế từ trưa đến hết đêm*". Còn A Phủ gan góc quỳ chịu đòn chỉ im như tượng đá.

Soạn bài Vợ chồng A Phủ (Tô Hoài) - Ngữ văn lớp 12

Hủ tục và pháp luật trong tay bọn chúa đất nên kết quả: A Phủ trở thành con ở trừ nợ đòi đòi kiếp kiếp cho nhà thông lí Pá Tra. Cảnh xử kiện lạ lùng và cảnh A Phủ bị đánh, bị trói vừa tố cáo sự tàn bạo của bọn chúa đất vừa nói lên tình cảnh khốn khổ của người dân.

b. Bút pháp miêu tả nhân vật

- Nhân vật Mị:

+ Nghệ thuật so sánh, thủ pháp vật hóa làm nổi bật, cực tả cuộc đời Mị: kiếp người là kiếp vật của Mị.

+ Cách sử dụng hình ảnh ẩn dụ độc đáo (căn buồng Mị ở) nói lên số phận bất hạnh của Mị.

- Nhân vật A Phủ: được tác giả khắc họa chủ yếu qua chuỗi hành động để từ đó làm bật lên tính cách táo bạo, gan góc và tinh thần phản kháng của chàng trai miền núi có tâm hồn yêu tự do, phóng khoáng.

Câu 3. Những nét độc đáo về việc quan sát và miêu tả nếp sinh hoạt, phong tục tập quán của người dân miền núi. Nhận xét về nghệ thuật miêu tả thiên nhiên, nghệ thuật kể chuyện, ngôn ngữ tác phẩm.

Trả lời:

- Nghệ thuật miêu tả phong tục tập quán của Tô Hoài rất đặc sắc với những nét riêng (cảnh xử kiện, không khí lễ hội mùa xuân, những trò chơi dân gian, tục cướp vợ, cảnh cắt máu ăn thề...).

- Nghệ thuật miêu tả thiên nhiên miền núi với những chi tiết, hình ảnh thấm đượm chất thơ.

- Nghệ thuật kể chuyện tự nhiên, sinh động, hấp dẫn. Truyện có kết cấu, bố cục chặt chẽ, hợp lí; dẫn dắt những tình tiết đan xen kết hợp một cách khéo léo tạo sức lôi cuốn.

- Nghệ thuật xây dựng nhân vật cũng rất thành công. Mỗi nhân vật được sử dụng bút pháp khác nhau để khắc họa tính cách khác nhau trong khi họ có số phận giống nhau. Tác giả tả ngoại hình, tả tâm lí với dòng kí ức chập chờn, những suy nghĩ thâm lặng để khắc họa nỗi đau khổ và sức sống của Mị, còn A Phủ thì tả ngoại hình, hành động và những mâu thuẫn nội tâm để thấy tính cách giản đơn.

- Ngôn ngữ tinh tế mang đậm màu sắc miền núi. Giọng điệu trần thuật có sự pha trộn giữa giọng người kể với giọng nhân vật nên tạo ra chất trữ tình.

Soạn bài Vợ chồng A Phủ (Tô Hoài) - Ngữ văn lớp 12

LUYỆN TẬP

Câu hỏi: Qua số phận nhân vật Mị và A Phủ, hãy phát biểu ý kiến về giá trị nhân đạo của tác phẩm.

Trả lời:

Giá trị nhân đạo của tác phẩm thể hiện qua các khía cạnh sau.

- Sự cảm thông sâu sắc của tác giả đối với những cảnh ngộ của người dân miền núi cao Tây Bắc.
- Phát hiện sức sống tiềm tàng, khát vọng tự do và hạnh phúc trong những con người nô lệ như Mị.
- Ca ngợi tình cảm đồng loại, tình cảm giai cấp trong những con người bị áp bức.
- Giúp nhân vật tìm đường đến với cách mạng và kháng chiến.